

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัจจุบันของการใช้ประโยชน์ที่ดินหลักบริเวณสยามสแควร์ คือ พาณิชยกรรม อันประกอบด้วย ศูนย์การค้าสยามสแควร์ ศูนย์การค้าสยามเซ็นเตอร์ ศูนย์การค้าสยามดิสคัฟเวอรี่ เซ็นเตอร์ และศูนย์การค้ามาบุญครอง-โตคิว ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกิจกรรมการใช้ที่ดินข้างเคียง ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน อาคารสำนักงาน สถาบันราชการ สนามกีฬา และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางกายภาพของย่านการค้าแห่งนี้ สามารถสะท้อนถึงวิวัฒนาการรูปแบบย่านการค้าของเมืองไทย นั่นคือในบริเวณเดียวกันมีทั้งศูนย์การค้าที่มีรูป ลักษณะแบบห้องแถวและอาคารสูง ที่มีช่วงเวลาของการเกิดและการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน แต่อยู่รวมกันได้อย่าง ลงตัวและคงอยู่ในระยะเวลาที่ยาวนาน จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์รวมกิจกรรมของเมืองแห่งหนึ่ง ปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่ง คือ ท่าเลที่ตั้ง ย่านการค้าแห่งนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการเข้าถึงสูงด้วยโครงข่ายถนนและระบบขนส่ง สาธารณะต่างๆ ทำให้วันหนึ่งจะมีผู้คนเดินทางเข้า-ออกมากมาย ส่งผลให้เกิดความแออัด คับคั่ง เต็มไปด้วย ยวดยานและผู้คน จนเป็นปัญหาด้านการจราจร แต่อย่างไรก็ตามรัฐได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหการจราจร โดยแผนการแก้ปัญหาประการหนึ่ง คือการนำระบบขนส่งรถไฟฟ้ามาวลงช่นเข้ามาให้บริการในพื้นที่เมือง ทั้งใน ลักษณะการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน หรือลงทุนร่วมระหว่างเอกชนด้วยกัน เป้าประสงค์ของแผนนอก จากเพิ่มประสิทธิภาพของระบบขนส่งภายในเมืองแล้ว ส่วนหนึ่งเพื่อให้ลดจำนวนการใช้รถยนต์ส่วนตัวบนท้อง ถนนลง อันจะส่งผลต่อเนื่องให้สิ่งแวดล้อมเมืองดีขึ้น เป็นเมืองใหญ่ที่น่าอยู่

แผนดังกล่าวได้กำหนดให้พื้นที่บริเวณสยามสแควร์อยู่ในเส้นทางที่ระบบขนส่งรถไฟฟ้ามาวลงช่นพาดผ่าน ในแนวถนนพระรามที่ 1 โดยเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟฟ้า 2 แห่ง คือ สถานีสยามสแควร์และสถานีสนามกีฬาแห่ง ชาติ ซึ่งมีลักษณะเป็นสถานีร่วม ที่จะให้บริการแก่ผู้โดยสารที่ต้องการเปลี่ยนเส้นทางเพื่อเดินทางต่อไป และสถานี ปลายทาง การที่มีระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่เข้ามา ทำให้พื้นที่เกิดความสะดวกในการเข้าถึงและติดต่อเชื่อม โยงกับพื้นที่อื่นๆของกรุงเทพมหานครได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีผู้เดินทางเข้ามายังพื้นที่เพิ่มมากขึ้น มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้บริการและการเดินเท้าในอนาคต และลักษณะเช่นนี้สามารถอธิบายได้จากประสบ การณ์ของนานาประเทศที่ได้นำระบบขนส่งรถไฟฟ้ามาวลงช่นมาให้บริการก่อนหน้านี้ ในบริเวณที่เป็นจุดขึ้นลงและ เปลี่ยนถ่ายการสัญจรในเมืองใหญ่ๆทั้งกรุงโตเกียว ชองกง สิงคโปร์ ปารีส ลอนดอน นิวยอร์ก วอชิงตัน ไตรอนโต และมอนทรีล มีความหนาแน่นของผู้เดินเท้าเป็นจำนวนมาก(บริษัทAEC และ PB Asia,2540: 61) ทำให้มีการวาง แผนพัฒนาพื้นที่บริเวณรอบสถานี ส่วนใหญ่เป็นแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งแผน การผสมผสานกับระบบขนส่งประเภทอื่นๆ ตลอดจนการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เดินเท้า

ดังนั้นบริเวณพื้นที่ศึกษาจึงมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกับเมืองใหญ่ๆข้างต้น แต่ประเด็น ของการศึกษาครั้งนี้ จะมุ่งไปที่ผู้คนที่เดินทางเข้ามาพื้นที่ด้วยระบบขนส่งรถไฟฟ้ามาวลงช่น ทั้งนี้เพื่อคาดประมาณ ผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินเท้าและการใช้บริการในอนาคดภายในพื้นที่ศึกษา และตรวจสอบความ

พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่างๆในการรองรับกลุ่มคนเหล่านี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดระเบียบพื้นที่ สำหรับการสัญจรบนทางเท้าในแนวราบและต่างระดับ บริเวณสถานีสนามกีฬาแห่งชาติ และสถานีสยามสแควร์ ให้มีความสะดวกสองตัว ทำให้การใช้พื้นที่มีประสิทธิภาพเกิดสมดุลระหว่างผู้ใช้บริการ กับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ทั้งประเภทกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรม บทบาท หน้าที่ ความสำคัญของพื้นที่ศึกษาที่มีต่อเมือง

1.2.2 เพื่อศึกษาโครงการรถไฟฟ้าที่พาดผ่านเข้ามา และผลจากโครงการที่มีต่อพื้นที่ข้างเคียง ในด้านอุปสงค์ อุปทานของย่านพาณิชย์ยกรรม

1.2.3 เพื่อคาดประมาณแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ลักษณะ ขนาด และรูปแบบการสัญจรของผู้มาใช้บริการ ในบริเวณพื้นที่ศึกษาและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดระเบียบพื้นที่ บริเวณสถานีสนามกีฬาแห่งชาติและสถานีสยามสแควร์ ให้มีการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองในอนาคต

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

กำหนดขอบเขตสำหรับพื้นที่ พิจารณาจากปัจจัยคมนาคมขนส่งเป็นหลัก ได้แก่ สภาพโครงข่ายถนน จุดบริการจอดรถโดยสารสาธารณะ และรัศมีการให้บริการของสถานีรถไฟฟ้า จากผลการศึกษาเพื่อทำแผนแม่บทระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ ประเมินไว้ประมาณ 500 เมตร ซึ่งเป็นระยะทางที่สามารถเดินเท้ามาใช้บริการสถานีรถไฟฟ้าได้ (รายละเอียดในบทที่ 3)

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับในส่วนของเนื้อหานั้นประเด็นสำคัญที่จะพิจารณา ประการแรก คือ วิวัฒนาการ องค์ประกอบทางกายภาพ รวมทั้งลักษณะ จำนวน ขนาดกิจกรรมภายในพื้นที่ศึกษา ตลอดจนความสัมพันธ์กับพื้นที่ข้างเคียง และรูปแบบการใช้กิจกรรมของผู้เดินทางเข้ามาในปัจจุบัน เพื่อหากลุ่มผู้ใช้บริการหลักพร้อมกับประเภทกิจกรรมที่นิยม และเพื่ออธิบายถึงบทบาท หน้าที่ ความสำคัญ ของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ประการที่สอง ศึกษาโครงการรถไฟฟ้าที่พาดผ่านเข้ามา โดยพิจารณาในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการฯทั้งหมด เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาท หน้าที่ และพฤติกรรมการใช้บริการพื้นที่ในอนาคต ประการที่สาม สืบหาความเห็นของผู้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ศึกษาต่อการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางไปใช้ระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชน เพื่อหาสัดส่วนรูปแบบการเดินทางของผู้เข้ามาพื้นที่ทั้งหมดในอนาคต ทำให้สามารถคาดประมาณจำนวนความแตกต่างของกลุ่มผู้ใช้บริการ และแนวโน้ม ทิศทางการสัญจร ซึ่งส่งผลต่อการประเมินสภาพการรองรับของสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะและกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ศึกษา อีกทั้งสามารถระบุพื้นที่ที่คาดว่าจะมีปัญหาต่อ

การสัญจรบนทางเท้าได้ ประการที่สี่ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงหรือข้อค้ำประกันสำหรับการวางแผนพัฒนาพื้นที่ ในการรองรับผู้โดยสารจากระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการสัญจรบนทางเท้า ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

1.4 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

1.4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน ตลอดจนทราบถึงขั้นตอน รูปแบบ วิธีการ และผลการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้สามารถกำหนดกรอบการศึกษาได้อย่างชัดเจน

1.4.2 กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา โดยพิจารณาจากสภาพโครงข่ายถนน จุดบริการจอดรถโดยสารสาธารณะ และรัศมีการให้บริการระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชนในระยะเดินเท้า

1.4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา เช่น ข้อมูลทางกายภาพ อันได้แก่ สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาคารและสิ่งปลูกสร้าง กรรมสิทธิ์ที่ดิน โครงข่ายการคมนาคม สภาพการสัญจรของยานยนต์และผู้คน กิจกรรมการใช้ที่ดินโดยรอบ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม พร้อมกันนั้นได้ทำการสำรวจจำนวน ขนาด ประเภท ที่ตั้งของกิจกรรมการค้าที่ปรากฏในช่วงเวลาทำการสำรวจ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษามากขึ้น

1.4.4 ศึกษารายละเอียดของระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชน โดยเน้นที่ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ(ชานายง) เนื่องจากเป็นระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชนที่พาดผ่านและมีผลกระทบต่อนพื้นที่โดยตรง ในรายละเอียดเกี่ยวกับแนวเส้นทาง รูปแบบโครงการ การให้บริการ สถานี อัตราความเร็วในการเดินทาง ความจุต่อขบวน ปริมาณผู้โดยสาร

1.4.5 สำรวจความคิดเห็นของผู้เดินทางเข้ามาใช้บริการในพื้นที่ศึกษาโดยตรง และผู้ใช้กิจกรรมในพื้นที่ข้างเคียงที่มีโอกาสเข้าใช้บริการ เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มผู้ใช้บริการหลัก รูปแบบการใช้กิจกรรม ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการ ระยะเวลาในการใช้บริการ ความถี่ รูปแบบการเดินทาง และศูนย์การค้าที่นิยม รวมทั้งความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนมาใช้ระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีระบบขนส่งมวลชนประเภทนี้ในพื้นที่ศึกษา มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้บริการในพื้นที่ศึกษาหรือไม่อย่างไร เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการใช้บริการในอนาคต จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อทราบถึงสัดส่วนของการใช้บริการกิจกรรมในพื้นที่และการใช้บริการระบบขนส่งรถไฟฟ้ามวลชนในอนาคต

1.4.6 ศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์ทางเท้าในปัจจุบันและคาดประมาณจำนวน ทิศทางการเดินเท้าในอนาคต โดยอันดับแรกจะพิจารณาโครงข่ายทางเท้าในแนวราบและต่างระดับ ลำดับศักดิ์ทางเท้า การเชื่อมโยงการสัญจร องค์ประกอบต่าง ๆ บนทางเท้า และข้อจำกัดของการสัญจรบนทางเท้า เพื่อให้ทราบถึงพื้นที่ทางเท้าทั้งหมด และภาพรวมการใช้ประโยชน์ทางเท้า ตลอดจนพื้นที่ที่มีปัญหาการสัญจรในปัจจุบัน จากนั้นกำหนดคุณลักษณะและเกณฑ์การใช้พื้นที่ในเดินเท้าต่อคนทั้ง 2 ระดับ นำมาเปรียบเทียบกับพื้นที่ทางเท้า เพื่อประเมินความสามารถในการรองรับคนเดินเท้าในปัจจุบัน ต่อจากนั้นจะเป็นการคาดประมาณแนวโน้ม ทิศทางการเคลื่อนที่

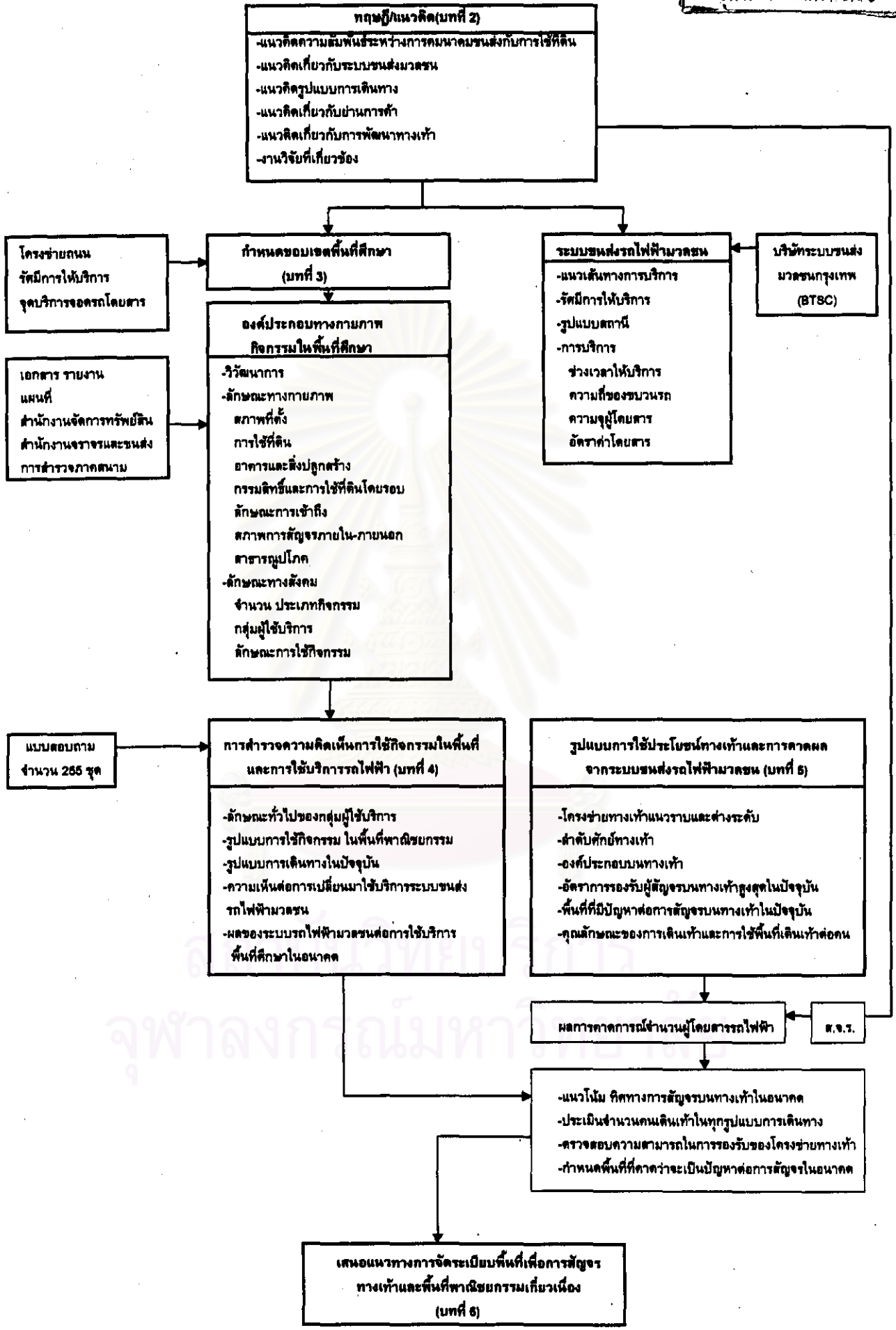
ของคนเดินเท้าในอนาคต เพื่อให้เห็นอนาคตภาพของพื้นที่ที่เกิดจากปัจจัยที่ตั้งของสถานีรถไฟฟ้า และขั้นตอนต่อมาจะเป็นการคาดประมาณจำนวนคนเดินเท้าในอนาคต ในทุกรูปแบบการเดินทาง จากนั้นนำจำนวนคนเดินเท้าในอนาคตมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความสามารถในรองรับของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภททางเท้า สะพานลอยทางข้าม เพื่อตรวจสอบความสามารถในการรองรับและชี้ให้เห็นถึงความพร้อมและไม่พร้อมของพื้นที่ โดยเฉพาะความไม่พร้อมจะเป็นส่วนที่จะเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1.4.7 เสนอผลการศึกษาและกำหนดแนวทางการจัดระเบียบพื้นที่เพื่อการสัญจรทางเท้า บริเวณสถานีรถไฟฟ้า ทั้ง 2 บริเวณ รวมทั้งพื้นที่พาณิชยกรรมเกี่ยวเนื่อง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาจะทำให้ทราบถึงความสำคัญ บทบาท หน้าที่ของพื้นที่ศึกษา รวมทั้งลักษณะการเข้ามาใช้บริการในพื้นที่ของประชาชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการคาดประมาณแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงลักษณะ ขนาด และรูปแบบการสัญจรของผู้ใช้บริการ อันเกิดจากการมีโครงการรถไฟฟ้าอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา และสามารถนำผลจากการวิเคราะห์ ไปใช้เพื่อประกอบการวางแผนปรับปรุง ตลอดจนการจัดระเบียบพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิ 1.1 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา